

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
(20 – 29 ΜΑΪΟΥ 1941)

Ιωάννης Δ. Κακουδάκης
Αντιστράτηγος ε.α.
Επίτιμος Α΄ Υπαρχηγός ΓΕΣ
και Διευθυντής της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού του ΓΕΣ και
Πρόεδρος της Ελληνικής Επιτροπής Στρατιωτικής Ιστορίας του
ΓΕΕΘΑ

Η Μάχη της Κρήτης αποτελεί μια από τις πιο συγκλονιστικές και πρωτότυπες, ένδοξες και παράδοξες μάχες του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Στην Κρήτη έγινε η πρώτη ρωγή στο γερμανικό μύθο για το αήττητο του Άξονα, χαρίζοντας ανάταση και ανακούφιση στον Δυτικό Κόσμο και δίνοντας θάρρος στους Ρώσους να αντιμετωπίσουν την επερχόμενη γερμανική λαίλαπα.

Η κατάληψη της Κρήτης από τους Γερμανούς είχε τεράστια στρατηγική σημασία, γιατί θα αποτελούσε βάση εξόρμησης για τις δυνάμεις του Άξονα (Γερμανία - Ιταλία - Ιαπωνία) στις χώρες της Μέσης Ανατολής, στο Σουέζ, την Αίγυπτο και τη Βόρεια Αφρική, και θα εξασφάλιζε τις θαλάσσιες βρετανικές συγκοινωνίες μεταξύ Αλεξάνδρειας, Κύπρου και Μάλτας. Η κατάληψη όμως της Κρήτης δεν ήταν εύκολη υπόθεση, γιατί ήταν σχεδόν αδύνατο να γίνει ενέργεια από τη θάλασσα, αφού οι Γερμανοί δεν είχαν αποβατικά πλοία για μια τέτοια μεγάλη επιχείρηση αφενός, και αφετέρου ο αγγλικός στόλος κυριαρχούσε στη Μεσόγειο. Έτσι, αποφασίστηκε τελικά από τον Χίτλερ κατάληψη της Κρήτης να γίνει εξολοκλήρου από τον αέρα. Έτσι, για πρώτη και τελευταία φορά οι Γερμανοί έκαναν μια τέτοιας έκτασης και μορφής επιχείρηση, δηλ. καθαρά αεροπορική επιχείρηση.

Η στρατιωτική κατάσταση της Κρήτης την περίοδο αυτή ήταν απελπιστική. Η V Μεραρχία, η Μεραρχία της Κρήτης, η οποία είχε μεταφερθεί από το Νοέμβριο του 1940 στο Αλβανικό Μέτωπο εναντίον των Ιταλών, παρέμενε αποκλεισμένη ακόμη στην Ηπειρωτική Ελλάδα, και το κενό της οργάνωσης της άμυνας της Κρήτης είχαν αναλάβει εξολοκλήρου οι Βρετανοί, χωρίς όμως να την υλοποιήσουν στο βαθμό που έπρεπε. **Από το Νοέμβριο του 1940 μέχρι το Μάιο του 1941 άλλαξαν έξι διοικητές** του Νησιού και η Κρήτη τελικά έμεινε ανοργάνωτη και ανοχύρωτο φρούριο.

Οι Ελληνικές Δυνάμεις της Κρήτης στις 20 Μαΐου ήταν 474 αξιωματικοί και 10.977 οπλίτες, που είχαν μεταφερθεί από τα Κέντρα Νεοσυλλέκτων Πελοποννήσου, και επιπλέον κατά τη διάρκεια της γερμανικής εισβολής συγκροτήθηκαν και πολλά τμήματα με άοπλους και ένοπλους πολίτες. Στις δυνάμεις αυτές πρέπει να υπολογίσουμε και τους 300 Ευέλπιδες με τους αξιωματικούς τους, και τη δύναμη της Σχολής Χωροφυλακής Ρεθύμνου περίπου 15 αξιωματικούς και 900 οπλίτες.

Οι Συμμαχικές Δυνάμεις ανέρχονταν σε 1.512 αξιωματικούς και 29.977 οπλίτες. Από πλευράς μέσων υπήρχαν 151 πυροβόλα από τα οποία 62 ήταν αντιαεροπορικά και 4 αντιαρματικά, 25 ελαφρά και μέσα άρματα μάχης, ΚΑΝΕΝΑ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ, ενώ ο βρετανικός στόλος Ανατολικά και Δυτικά της Κρήτης και ο λοιπός οπλισμός ήταν ανεπαρκής. Διοικητής όλων των δυνάμεων ελληνικών και συμμαχικών (βρετανικών, νεοζηλανδικών και αυστραλιανών) ήταν ο Νεοζηλανδός Υποστράτηγος Μπέρναρντ Φράυμπεργκ που είχε αναλάβει από τις 30 Απριλίου 1941 και είχε το Στρατηγείο του στον Άγιο Ματθαίο Χανίων.

Οι Γερμανοί διέθεσαν αρχικά 22.750 άνδρες, 1.370 αεροσκάφη και 70 πλοία υποστηριζόμενα από μικρό αριθμό ιταλικών αντιτορπιλικών και τορπιλακάτων. Τελικά όμως για την κατάληψη της Κρήτης έλαβαν μέρος πάνω από 60.000 Γερμανοί. Διοικητής όλων των Δυνάμεων εισβολής ήταν ο Γερμανός Πτέραρχος Λερ (LEOR). Η όλη επιχείρηση με τη συνθηματική ονομασία «ΕΡΜΗΣ» είχε οργανωθεί να εκτελεστεί σε τρεις ομάδες και σε δύο φάσεις. Η Α΄ Ομάδα (Δυτική) με τη συνθηματική ονομασία «Κομήτης» να καταλάβει το αεροδρόμιο Μάλεμε των Χανίων. Η Β΄ (Κεντρική) με την ονομασία «Άρης» σε δύο Κλιμάκια να καταλάβει το πρώτο τις πόλεις Χανιά - Σούδα και το δεύτερο το Ρέθυμνο και το αεροδρόμιο της Πηγής (ανατολικά της πόλης) με επιδίωξη να συνενωθούν. Η Γ΄ Ομάδα με την ονομασία «Ωρίων» με αποστολή να καταλάβει την κατάληψη της πόλης και του αεροδρομίου του Ηρακλείου. Σε πρώτη φάση θα ενεργούσαν οι δυνάμεις της Α΄ Ομάδας (Κομήτης) και το πρώτο Κλιμάκιο της Β΄ Ομάδας (Άρης) και σε δεύτερη φάση και μετά από οκτώ ώρες θα ενεργούσε το δεύτερο κλιμάκιο της Β΄ Ομάδας (Άρης) και η Γ΄ Ομάδα (Ωρίων). Τα κύρια αεροδρόμια που χρησιμοποιήθηκαν για την εισβολή στην Κρήτη ήταν της Κορίνθου, της Τανάγρας, των Μεγάρων, της Ελευσίνας, του Ελληνικού, του Άργους κ.ά.

ΤΡΙΤΗ, 20 ΜΑΪΟΥ 1941

Χανιά. Από της 6ης πρωινής ώρας το σύνολο της βομβαρδιστικής αεροπορίας βομβάρδιζε άγρια και ανελήτητα τις περιοχές Μάλεμε - Σούδα. Κατά τις 7 η ώρα περίπου άρχισε η υποστήριξη της μαχητικής αεροπορίας, η οποία από ύψος 200-300 μέτρων με μεταφορικά αεροσκάφη και ρυμουλκούμενα ανεμοπλάνα άφηνε τους αλεξιπτωτιστές. Παράλληλα, τα αεροπλάνα δίωξης από μικρά ύψη πολυβολούσαν κάθε κινούμενο στόχο έμψυχο ή άψυχο πάνω στους δρόμους και στους αγρούς της περιοχής. Θέαμα πρωτόγνωρο για τον Κρητικό λαό. Ο ουρανός έβρεχε αλεξιπτωτιστές, έριχνε άγριους και πάνοπλους «Ουρανίτες», όπως τους ονόμασε με τη δική του γλώσσα ο αγνός Κρητικός λαός, γιατί η λέξη αλεξιπτωτιστής του ήταν άγνωστη.

Άοπλοι και ανοργάνωτοι, οι γέροι, οι νέοι, οι γυναίκες, με λιονταρίσια καρδιά έδιναν το εθνικό παρόν στο πεδίο της μάχης με ότι όπλο έβρισκαν και μπορούσαν. Με παλιούς γκράδες, караμπίνες, μαχαίρια, τσεκούρια, δρεπάνια, στυλιάρια, φτυάρια, λοστούς, ξύλα ακόμη και πέτρες.

Στις 10 η ώρα η ΣΣΕ μάχεται σκληρά στα υψώματα δυτικά του Κολυμπαρίου. Οι 300 πρωτοετείς Ευέλπιδες, παλλόμενοι από συγκίνηση, διακατεχόμενοι από ακράτητο ενθουσιασμό, διαπνεόμενοι από τα υψηλά ιδανικά της πίστης, της πατρίδας και της ελευθερίας, ομόφωνα πήραν την απόφαση: *«Να πάμε και εμείς στην Κρήτη. Είμαστε έτοιμοι για κάθε θυσία»*. Έτσι, στις 20 Μαΐου 1941, οι 300 νεαροί Ευέλπιδες με τους αξιωματικούς τους αγωνίζονται με απaráμιλλο ηρωισμό, με Ιώβεια υπομονή και με Λεωνίδεια αυτοθυσία στην περιοχή του Κολυμπαρίου, όπου σκοτώθηκαν 9 και τραυματίστηκαν πολλοί. Είναι μια κορυφαία σελίδα καθήκοντος, χρέους και ηρωισμού για τη ΣΣΕ.

Τις απογευματινές ώρες οι Γερμανοί αλεξιπτωτιστές δημιούργησαν ένα μικρό προγεφύρωμα και κατέλαβαν μέρος του ζωτικού υψώματος 107. Τις νυκτερινές ώρες οι Νεοζηλανδοί (22ο Τάγμα Νεοζηλανδών) εγκατέλειψαν το ύψωμα και το πρωί έκπληκτοι το κατέλαβαν οι Γερμανοί αμαχητί. Από έλλειψη συντονισμού, επικοινωνιών, σύγχυσης και αδράνειας δεν έγιναν έγκαιρες ενέργειες από τους Νεοζηλανδούς για την ανακατάληψη του υψώματος. Το μοιραίο λάθος είχε γίνει. Η Μάχη της Κρήτης χάθηκε πάνω στο ύψωμα 107, ανεξάρτητα αν επακολούθησαν στη συνέχεια, σκληρές και πολύνεκρες μάχες εννιά ημερών.

Ρέθυμνο. Η πτώση των αλεξιπτωτιστών άρχισε τις απογευματινές ώρες. Μέχρι τότε οι δυνάμεις που υπεράσπιζαν το Ρέθυμνο (900 αξιωματικοί και χωροφύλακες) είχαν πλήρη άγνοια τι

συνέβαινε στα Χανιά από έλλειψη επικοινωνιών. Οι μισοί περίπου αλεξιπτωτιστές σκοτώθηκαν στον αέρα ή κατά την ώρα της προσγείωσής τους.

Ηράκλειο. Προηγήθηκε σφοδρός βομβαρδισμός τις πρωινές ώρες στο αεροδρόμιο, το λιμάνι και τις νότιες παρυφές της πόλης. Τις απογευματινές ώρες άρχισε η ρίψη των αλεξιπτωτιστών. Οι απώλειες των Γερμανών ήταν τεράστιες σε προσωπικό, χωρίς να επιτύχουν τους αντικειμενικούς τους στόχους. Έτσι, κατά την πρώτη ημέρα της Μάχης της Κρήτης ο απολογισμός ήταν απογοητευτικός για τους Γερμανούς. Κανέναν αντικειμενικό σκοπό δεν πέτυχαν, οι απώλειές τους ήταν τρομακτικές και η αντίσταση του Κρητικού λαού υπεράνθρωπη.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 21 ΜΑΪΟΥ 1941

Χανιά. Οι Γερμανοί έγιναν κυρίαρχοι του αεροδρομίου του Μάλεμε και άρχισαν οι αφίξεις των μεγάλων ενισχύσεων με αεροπλάνα. Ο αγώνας συνεχίστηκε με ισόποσο πείσμα, μανία, ανδρεία και αυτοθυσία και από τις δύο πλευρές. Η πλάστιγγα όμως στο Μάλεμε είχε κλίνει προς το μέρος των Γερμανών και ήδη είχε αρχίσει να κρίνεται η Μάχη της Κρήτης.

Ρέθυμνο. Οι τοπικές συγκρούσεις και οι σκληρές αντεπιθέσεις των συμμάχων συνεχίζονται.

Ηράκλειο. Συνεχίζονται ανηλεείς βομβαρδισμοί εναντίον των ελληνοβρετανικών θέσεων άμυνας. Σφοδρές οδομαχίες από ένοπλους πολίτες που έχουν πάρει τον οπλισμό των Γερμανών, εκτοξεύονται εναντίον των 1.000 αλεξιπτωτιστών που έχουν εισέλθει στην πόλη του Ηρακλείου.

ΠΕΜΠΤΗ, 22 ΜΑΪΟΥ 1941.

Οι Γερμανοί ανενόχλητοι μεταφέρουν από τον αέρα δυνάμεις και μέσα στα αεροδρόμια που εξασφάλισαν. Η πρωτοβουλία σ' όλα τα μέτωπα περιήλθε στους Γερμανούς, ενώ η τύχη της Κρήτης είχε πλέον κριθεί. Παρόλα αυτά η αντίσταση συνεχίστηκε πάνω στο νησί, με αμείωτη ένταση και στις 23 και 24 Μαΐου. Στις 25 Μαΐου διεξάγεται η περίφημη μάχη του Γαλατά μια από τις πιο άγριες και τις πιο φονικές. Αγώνας σκληρός έγινε μέσα στο χωριό από άνδρες, γυναίκες, γέρους και παιδιά. Παλλαϊκή αντίσταση.

Στις 27 Μαΐου έπεσαν τα Χανιά και η Σούδα και έτσι ολοκληρώθηκε από τους Γερμανούς το πελώριο προγεφύρωμα Μάλεμε - Χανιά - Σούδα.

Παράλληλα, βέβαια και στους άλλους τομείς Ρεθύμνου και Ηρακλείου οι μάχες συνεχίστηκαν με τρομακτικές απώλειες. Ήδη όμως από τις 26 Μαΐου είχε αρχίσει να εφαρμόζεται το σχέδιο των συμμάχων για την εκκένωση του Νησιού από τα νότια παράλια της Κρήτης. Στις 28 Μαΐου όλα τα βρετανικά τμήματα, σύμφωνα με το σχέδιο εκκένωσης, επιβιβάστηκαν στα πλοία και απέπλευσαν προς Αίγυπτο. Στις 28 Μαΐου οι Γερμανικές δυνάμεις ολοκληρώνουν την κατάληψη των Χανίων και των γύρω περιοχών. Στις 29 Μαΐου οι Γερμανοί καταλαμβάνουν το Ρέθυμνο και το Ηράκλειο. Έτσι, η 29η Μαΐου για δεύτερη φορά γίνεται αποφράδα ημερομηνία για το ελληνικό γένος, γιατί την ημερομηνία αυτή και το τελευταίο προπύργιο της λευτεριάς, η Κρήτη, είχε πέσει στα χέρια του Ναζισμού. Μετά από ένα σκληρό και φονικό αγώνα δέκα ημερών, έληξε η Μάχη της Κρήτης, ο τελευταίος ελεύθερος εθνικός προμαχώνας.

Οι απώλειες και από τις δύο πλευρές υπήρξαν τρομακτικές: Ελληνικές: Νεκροί (εξακριβωμένοι) 336, αιχμάλωτοι 5.300 και τραυματίες μεγάλος αριθμός. Οι απώλειες της Χωροφυλακής ήταν: 6 αξιωματικοί, 12 υπαξιωματικοί και 58 χωροφύλακες. Επίσης εξαφανίστηκαν κατά την αιχμαλωσία τους 20 ακόμη άτομα. Βρετανικές: Νεκροί 1.742, αιχμάλωτοι 11.835, τραυματίες 1.737 και επιπλέον βυθίστηκαν 2 καταδρομικά, 6 αντιτορπιλικά και χάθηκαν πάνω από 2.000 αξιωματικοί και ναύτες. Γερμανικές: Νεκροί 1.990, αγνοούμενοι 1.955, τραυματίες πάνω από 2.600. Συνολικά οι απώλειες του επίλεκτου σώματος των αλεξιπτωτιστών ξεπέρασαν τους 8.000 άνδρες. Μόνο στο νεκροταφείο του Μάλεμε υπάρχουν 4465 τάφοι. Καταστράφηκαν 370 αεροπλάνα.

Συμπερασματικά μπορεί να αναφερθεί ότι η κατάληψη της Κρήτης οφείλεται στη πλημμελή οργάνωση της άμυνας της από τους Βρετανούς, στην απουσία της Κρητικής Μεραρχίας, που θα πολεμούσε «*υπέρ βωμών και εστιών*», στην παντελή έλλειψη οργάνωσης και εξοπλισμού της πολιτοφυλακής, στην απόλυτη αεροπορική κυριαρχία των Γερμανών, στη χρησιμοποίηση των πιο επίλεκτων τμημάτων, των αλεξιπτωτιστών, στην παντελή έλλειψη επικοινωνιών και στη μοιραία αδράνεια των Νεοζηλανδών να αντεπιτεθούν τη νύκτα 20/21 Μαΐου για την εξάλειψη του προγεφυρώματος του Μάλεμε..

, Η Μάχη της Κρήτης υπήρξε αιματηρή για τους Γερμανούς και ανέτρεψε όλες τις προβλέψεις και τους επιχειρησιακούς τους

σχεδιασμούς. Με διαταγή του Χίτλερ οι Μονάδες των αλεξιπτωτιστών μετατράπηκαν σε Μονάδες κανονικού στρατού. Καθυστέρησε 5-6 εβδομάδες η επιχείρηση εναντίον της Ρωσίας (22-6-41), η επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα». Ο Γερμανικός χείμαρρος για πρώτη φορά ανέκοψε τη ροή του. Η Κρήτη έχασε, η ανθρωπότητα όμως κέρδισε. Η Γερμανία πέτυχε μια πύρρειο νίκη, τη νίκη της ήττας της. *«Η Κρήτη υπήρξε ο τάφος των αλεξιπτωτιστών»* (Πτέραρχος Στούντεντ). Η Μάχη της Κρήτης ματαίωσε το Σχέδιο «Ιζαμπέλλα», το οποίο προέβλεπε την κατάληψη του Γιβραλτάρ με αλεξιπτωτιστές και στη συνέχεια την αεραπόβαση των Γερμανών στη Μάλτα και Κύπρο.

Ο ηθικός και κύριος συντελεστής της παράδοξης, τιτάνιας και ένδοξης αυτής μάχης υπήρξε, αναμφισβήτητα, ο Κρητικός λαός, ο οποίος για μια ακόμη φορά διαλάλησε ότι δεν ξέρει άλλο τρόπο ζωής από το να ζει ελεύθερος. Και η ανάγκη της ελευθερίας για τους Κρήτες αναπηδά από τα σπλάχνα της Κρητικής γης. Είναι προϊόν αυτόφυτο, ιδιογενές, όπως ο λαύδανος του Μυλοποτάμου και ο δίκταμος της Ίδης (Σπ. Ζαμπέλιος «Κρητικοί Γάμοι»). *«Μόνο οι πέτρες δεν σηκώθηκαν μόνες τους να μας κτυπήσουν. Κάθε έμψυχο μας πολεμούσε και μας πολεμούσε μέχρι την τελευταία του πνοή»*, ομολογούν οι Γερμανοί πολεμιστές. *«Ήταν υπέροχο το θέαμα να βλέπει κανείς χωρικούς όλων των ηλικιών να ζητούν όπλα και μόνο όπλα»*.

Όπως κάθε χρόνο έτσι και φέτος πολλές επετειακές εκδηλώσεις γίνονται σε όλη την Κρήτη και όπου γης υπάρχουν Κρητικοί για το μεγάλο αυτό ιστορικό γεγονός, τιμώντας και τη μνήμη των χιλιάδων νεκρών ενόπλων και άμαχου πληθυσμού, που με το αίμα τους πότισαν την κρητική γη για μια ακόμη φορά.

Ας είναι αιώνια η μνήμη των!